

Yıl / Year: 2020

Cilt / Volume: 10

Sayı / Issue: 19

Sayfalar /Pages: 212-231

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 05.04.2020

Sonuçlanma Tarihi: 17.04.2020

COVID-19'UN ÇALIŞMA HAYATINAYANSIMALARI: SALGINDAN ETKİLENEN BAZI ÜLKELER TARAFINDAN ALINAN ÖNLEMLER

Sevgi IŞIK EROL*

Öz

Yeni bir virüsün neden olduğu koronavirüs veya Covid-19 hastalığı bulaşıcı bir hastalıktır. Covid-19 çok hızlı yayıldığından, insan sağlığı için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Neredeyse tüm dünyayı etkisi altında olan Covid-19'un olumsuz etkisi elbette sadece insan sağlığı üzerinde değildir. Covid-19'un olumsuz etkileri aynı zamanda iş, işletme ve çalışanlar üzerinde de görülmeye başlanmıştır. Böylece Covid-19, hem insan sağlığını hem de çalışma hayatını olumsuz etkileyerek son yılların en büyük küresel tehdidi olma yolunda ilerlemektedir. Bu nedenle virüsün çok hızlı yayılmasını önlemek için bazı işyerleri esnek çalışmaya geçiş yaparken, bazı işyerleri işlerini durdurmak zorunda kalmıştır. Bu durum, başta Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) olmak üzere birçok işyerinde işçilik maliyetlerini artırmıştır. Bu süreçte gerekli önlemler alınmazsa, birçok işletmenin iflas edeceği ve milyonlarca insanın işsiz kalacağı açıktır.

Anahtar Kelimeler: *Koronavirüs, Covid-19, ILO, Çalışma Hayatı, İşsizlik.*

Jel Kodları : *E24, J5, I18.*

REFLECTIONS OF COVID-19 TO WORKING LIFE: MEASURES TAKEN BY SOME COUNTRIES AFFECTED BY THE OUTBREAK

Abstract

The coronavirus or Covid-19 disease caused by a new virus is an infectious disease. Since Covid-19 spreads very rapidly, it poses a great threat to human health. The negative impact of Covid-19, which under the influence almost the entire world, is of course not only on human health. The negative effects of Covid-19 are at the same time it has started to be seen on job, business and employees also. Thus, Covid-19 is on its way to becoming the biggest global threat of recent years by negatively affecting both human health and working life. Therefore so that in order to prevent the virus from spreading very quickly, some workplaces are switching to flexible working, while some workplaces have had to stop their work. This situation has increased labor costs in many workplaces, especially Small and Medium Enterprises (SME). It is obvious that if the necessary precautions are not taken in this process, many businesses will go bankrupt and millions of people will remain unemployed.

Keywords: *Coronavirus, Covid-19, ILO, Work Life, Unemployment.*

Jel Codes: *E24, J5, I18.*

*Doç. Dr., Batman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, sevgi.isik@windowslive.com, 0000-001-9925-1704.

GİRİŞ

Aralık ayında ilk defa görülen, “2019-nCoV” olarak adlandırılan virüs, daha sonra *coronavirüs* olarak adlandırılmıştır. 11 Şubat’ta Dünya Sağlık Örgütü, coronavirüs kaynaklı hastalığa Covid-19 adını vermiştir. Dünyada hızla yayılmasının ardından Covid-19 aynı zamanda küresel salgın anlamına gelen *pandemi*¹ olarak da ifade edilmeye başlanmıştır (BBC, 2 Nisan 2020).

208 ülkede binlerce ölüme neden olan ve bir milyonu geçen vaka sayısı ile (WHO, 4 Nisan 2020), küresel nüfusun büyük bir kısmına enfekte olma potansiyeline sahip (Tang, 16 Mart 2020) olan Covid-19, son zamanların en büyük küresel krizlerinden biridir. Öyle ki, bazı tahminlere göre Covid-19 salgını ile dünya nüfusunun yüzde 40-70’ini enfekte olacaktır (ILO, 18 Mart 2020a: 2).

Bilindiği gibi geçmişi, çok yeni ama yayılma hızı, çok hızlı olan Covid-19’un hayatımıza girişini kısaca şu şekilde özetleyebiliriz.

- 31 Aralık 2019 tarihinde Çin, Dünya Sağlık Örgütü’ne Wuhan’daki zatürree benzeri vakalarla ilgili olarak uyarıda bulunmuştur.
- 1 Ocak 2020 tarihinde salgının merkezinde olduğuna inanılan deniz ürünleri ve hayvan pazarları kapatılmıştır.
- 9 Ocak 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü, enfeksiyona yeni bir tür koronavirüsün neden olduğunu belirtmiştir.
- 10 Ocak tarihinde Çin, yeni virüsün genetik kodunu paylaşmıştır.
- 11 Ocak tarihinde bilim adamları bir aşı üzerinde çalışmaya başlamış ve aynı zamanda ilk ölüm gerçekleşmiştir.
- 13 Ocak tarihinde virüs Tayland’da bir vaka ile ilk kez yurtdışına yayılmıştır (Mazumdar, 30 Ocak 2020).
- 4 Nisan 2020 tarihi itibarıyla Dünya Sağlık Örgütü’ne göre Covid-19 nedeniyle dünyada 1.009.625 onaylanmış vaka, 51.737 onaylanmış ölüm ve 208 vakaları olan ülke ya da bölgeler bulunmaktadır (WHO, 4 Nisan 2020).

¹Ancak bu çalışmada ağırlıklı olarak Covid-19 kavramı kullanılacaktır.

İnsan sağlığını bu denli olumsuz etkileyen Covid-19'un etkisi kamu sağlığı ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda çalışma hayatını da derinden etkilemektedir. Covid-19 salgını nedeniyle insanların fiziksel, sosyal ve ekonomik yaşamları tehdit altındadır. ILO'nun tahminlerine göre 25 milyon kadar insanın işsiz kalabileceği ve işçi gelirlerinin 3,4 trilyon dolar kadar düşeceği yönündedir(ILO, 27 Mart 2020).

Konunun önemi nedeniyle Covid-19,bizim de çalışmamızın konusunu oluşturmuştur. Teorik çerçevede ele alınan bu çalışmada, Covid-19'un çalışma hayatına olan yansımaları ve salgından etkilenen bazı ülkeler tarafından alınan önlemler ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle Covid-19'un çalışma hayatına olan yansımaları ardından salgından etkilenen bazı ülkelerin soruna ilişkin aldıkları önlemlere değinilmiştir. Çalışma da son olarak Covid-19 ile mücadelede işçi ve işverenin rolleri ele alınmıştır.

1. COVID-19'UN ÇALIŞMA HAYATINA YANSIMALARI

Covid-19 salgınının yayılması her şeyden önce halk sağlığı için acil bir durum olmakla birlikte bu durum aynı zamanda dünya ölçeğinde önemli bir ekonomik tehdit de oluşturmaktadır (UNCTAD, 09 Mart 2020). Dünya ülkeleri, Covid-19 nedeniyle çok zor bir süreç yaşarken, virüsün ekonomik etkileri de kendisini göstermeye başlamış ve OECD, virüsün 2008 mali krizinden bu yana küresel ekonomi için en büyük tehlike olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (United Nations Conference on Trade and Development-UNCTAD), küresel büyümenin bu yıl %2'nin altına düşeceğini ve Dünya ekonomisinin, değerinden 1 trilyon dolar kaybedeceğini tahmin etmektedir (World Economic Forum, 21 March 2020).

Covid-19 salgını, küresel ekonomide yankılanan hem talep hem de arz şokları meydana getirmektedir (Segal and Gerstel,10 Mart 2020). Diğer bir ifadeyle kriz zaten mal ve hizmet üretimi gibi sadece arzı değil, aynı zamanda tüketim ve yatırım gibi talebi de etkileyen bir ekonomik ve işgücü piyasası şokuna dönüşmüş durumdadır. Başlangıçta Asya'daki üretimde görülen aksamalar şimdi dünya çapında tedarik zincirlerine kadar yayılmıştır. Bu süreçte özellikle havacılık, turizm ve konaklama sektörleri başta olmak üzere büyüklüğü ne olursa olsun tüm işletmeler ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle KOBİ'lerin ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri oldukça zor olacaktır (ILO, 18 Mart 2020a: 2). Londra Ekonomi Okulu tarafından yapılan bir iktisatçı anketine göre Covid-19'un mevsimsel gripten daha fazla insan öldürmesine bile dünyanın %51'nin büyük bir durgunlukla karşı karşıya olduğu sonucuna ulaşmıştır (World Economic Forum, 21 March 2020).

Yetkililer tarafından “sosyal mesafeyi” teşvik etmek amacıyla (Segal and Gerstel,10 Mart 2020) seyahat yasaklarının artması, ülke sınırlarının kapatılması, karantina önlemlerinin artması gibi uygulamaların işçilerin özellikle de iş güvencesinden yoksun çalışanların önemli bir kısmını ya iş yerlerine gidemeyecek ya da işlerini yapamayacak duruma getirmiştir. Mevcut belirsizlik ve korku ortamı göz önüne alındığında, işletmelerin yatırımlarını, mal alımlarını ve işçi alımını geciktirmeleri muhtemeldir (ILO, 18 Mart 2020a: 2). Nitekim güncellenmiş tahminler önemli ölçüde değişiklik gösterse de Covid-19 salgınının 2020 yılının ilk yarısında küresel ekonomi üzerinde önemli olumsuz sonuçlar doğuracağı tahmin edilmekte; ekonomik beklentiler, istihdamın niceliğinin ve niteliğinin hızla kötüleşeceği yönünde gelişmektedir (World Economic Forum, 21 March 2020).

Söz konusu ekonomik beklentileri teyit eden bir çalışma da Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization - ILO) tarafından gerçekleştirilmiştir. 18 Mart 2020 tarihli ILO'nun “Covid-19 ve İş Dünyası: Etkiler ve Yanıtlar” başlıklı ön değerlendirme raporu, Covid-19'un işgücü piyasalarına olası etkilerinden bahsetmiştir. Raporda Covid-19'un işçilerin ve ailelerinin sağlığıyla ilgili endişeleri artırmasının yanında, çalışma hayatını üzerinde geniş kapsamlı etkilerinin olması da beklenmektedir. Bu bağlamda Covid-19 nedeniyle yaşanacak ekonomik şokların çalışma hayatını *üç temel boyutta* etkileyeceği öngörülmektedir.

- Covid-19, öncelikle çalışma hayatında nispeten daha savunmasız ve korumasız olan *belli grupları*,
- Hem işsizlik hem de eksik istihdam gibi konularla *işlerin miktarını*,
- Ücretler ve sosyal korumaya erişim gibi konular da *işlerin kalitesini* etkileyecektir (ILO, 18 Mart 2020a: 3).

Covid-19 nedeniyle yaşanacak ekonomik şoklar öncelikle çalışma hayatında nispeten daha savunmasız ve korumasız olan *belli grupları* etkileyecektir. Bu bağlamda ILO Genel Müdürü Guy Ryder, Covid-19'un artık sadece küresel bir sağlık krizi olmadığını, bu durumun işgücü piyasasını derinden etkilediğini ve bu durumun küresel bir ekonomik krize doğru gittiğini ifade etmektedir. Ryder, krizin çalışma hayatında bazı çalışanları orantısız bir şekilde etkileyeceğini de dile getirmiştir. Söz konusu grup arasında öncelikle iş güvencesinden yoksun ve düşük ücretli işlerde çalışan *genç, yaşlı, kadın ve göçmen* çalışanların yer aldığını belirtmiştir (ILO,18 Mart 2020b). Buna göre;

- *Gençler:* Halihazırda daha yüksek işsizlik ve eksik istihdam oranları ile karşı karşıya olan gençler, küresel mali kriz sırasında, düşen işgücü talebine karşı daha savunmasızdır.
- *Yaşlılar:* Yaşlı işçiler de ekonomik açıdan sıkıntı yaşayabilirler. Örneğin MERS hastalığı patlak verdikten sonra yaşlı işçiler, çalışma saatlerinde azalma, daha yüksek işsizlik veya eksik istihdam gibi çalışma hayatıyla ilgili sorunlar yaşadılar. Covid-19 salgınında da yaşlı işgücünün benzer şeyler yaşaması olasıdır.
- *Kadınlar:* Kadınların Covid-19 ile başa çıkmanın ön saflarında yer alan (hemşirelik gibi) ve daha fazla etkilenen (hizmet sektörü gibi) sektörlerde temsil edilmeleri onları Covid-19'e karşı daha savunmasız bırakmaktadır. Nitekim ILO, dünya çapında istihdam edilen kadınların %58,6'sının; erkeklerin ise %45,4'ünün hizmet sektöründe çalıştığını belirtiyor Hizmet sektöründe çalışan kadınların ücretli izne veya hastalık iznine yeterli erişim sağlayamadığı veya geleneksel sosyal koruma mekanizmalarıyla yeterli seviyede korunamadığı için virüse karşı daha savunmasızdır (ILO, 18 Mart 2020a: 6). Bu nedenle hükümetler enfeksiyonun yükselme eğrisini düzeltirmeye çalışırken, her gün halk için kendi sağlığını riske atan çoğu kadın milyonlarca sağlık ve bakım çalışanlarını korumak için özel önlemlere ihtiyaç vardır (ILO, 27 Mart 2020).
- *Göçmenler:* Covid-19 krizinin etkisine karşı özellikle savunmasız durumda olan diğer bir kesimde göçmen işçilerdir. Bu durum hem hedef ülkelerdeki işe/işyerlerine erişme hem de ailelerine dönme yeteneklerini kısıtlayacaktır (ILO, 18 Mart 2020a: 6).

Ryder birçok mağaza ve restoranlar kapandıkça, uçuşlar ve otel rezervasyonları iptal edildikçe ve işletmeler uzaktan çalışmaya geçtikçe ekonomik çöküşün eşiğine gelineceğini ve işlerini kaybeden ilk kesimde istihdamı zaten güvencesiz olanların olacağını dile getirmektedir. Ryder ayrıca beş kişiden sadece birinin işsizlik ödeneği almaya uygun olduğu bir dünyada işten çıkarmaların milyonlarca aileyi felakete sürükleyeceğini; virüsün yayılmasının sadece sağlığı tehdit etmekle kalmayacağını aynı zamanda uzun vadede yoksulluk ve eşitsizlik döngülerini önemli ölçüde artıracığını belirtmiştir. Bu nedenle Ryder, özellikle serbest meslek sahibi olanlar, yarı zamanlı çalışanlar ve geçici istihdamda olanlar, işsizlik veya sağlık sigortası almaya hak kazanamayanlar veya ulaşması daha zor olanlar gibi en savunmasız işçiler için özel tedbirlere ihtiyaç duyulacağını da ifade etmektedir (Olayinka and Salau, 27 Mart 2020).

Covid-19 nedeniyle yaşanacak ekonomik şokların çalışma hayatını etkileyen ikinci noktasını *işlerin miktarı* oluşturacaktır. ILO'nun ön değerlendirme raporunda, virüsün ardından işsizlik ve eksik istihdamda önemli bir artış olacağına dikkat çekmektedir. ILO, Covid-19'un küresel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'nın büyümesi üzerindeki etkisine bağlı olarak üç farklı senaryo üzerinde durmaktadır.

- Bunlardan ilki olan *düşük senaryoya* göre küresel işsizliğin 5,3 milyon artacağı,
- İkincisi olan *orta senaryoya* göre küresel işsizliğin 13 milyon artacağı ancak yüksek gelirli ülkelerde bu rakamın 7,4 milyon da kalacağı,
- Üçüncü yani *yüksek senaryoya* göre ise küresel işsizliğin 24,7 milyon artacağı tahmin edilmektedir.

Bu tahminler oldukça belirsiz olmasına rağmen, söz konusu tüm rakamlar küresel işsizlikte önemli bir artışa işaret etmektedir. Karşılaştırmak gerekirse, 2008-2009 küresel mali krizi işsizliği 22 milyon artırmıştı (ILO, 18 Mart 2020a: 3).

Covid-19 nedeniyle yaşanacak ekonomik şokların çalışma hayatını etkileyen üçüncü etkisini *işlerin kalitesinde* görmek olasıdır. Daha önce de belirtildiği gibi Covid-19 nedeniyle yaşanacak ekonomik şoklar, işsizliği büyük ölçüde artırması bekleniyor. Daha önceki krizlerde görüldüğü gibi, işgücü talebindeki şokun *ücretleri ve çalışma saatlerini* aşağı yönlü eğilimli kılması muhtemeldir. Genellikle işgücü talebindeki gerilemelere paralel olarak işgücünün işini korumak için gelirinde ya da çalışma saatlerinde bir düşmeye razı olması veya kayıt dışı ekonomide hayatta kalmaya çalışması olasıdır. Bu nedenle özellikle kayıt dışı istihdam kriz sırasında artma eğilimi gösterir (ILO, 18 Mart 2020a: 4). Hükümetler sosyal hukuk devleti gereği gerekli önlemleri almazsa tüm bu olasılıklar, çalışanları sosyal korumadan uzaklaştırarak kriz karşısında savunmasız bırakabilir.

2. SALGININDAN ETKİLEN BAZI ÜLKELERİN ALDIĞI ÖNLEMLER

Salgından etkilenen ülkeler Covid-19'a yanıt olarak sosyal koruma programlarını başlatmış veya var olan sosyal koruma programlarını genişletmiştir. En yaygın olarak kullanılan önlemler arasında nakit transferleri, ücret sübvansiyonları, işsizlik sigortası, vergi indirimleri gibi önlemler yer almaktadır (Gentilini, Almenfi and Orton, 20 Mart 2020: 2).

2.1. Çin

Çin, işgücünün çoğunu istihdam eden küçük işletmelere yardım etmek için vergi indirimleri ile acil durum fonu uygulamaya koymuştur. Ancak alınan önlemlere rağmen Çin'de işe alım hizmeti sağlayıcısı olan Zhaopin.com tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 7.129 katılımcının sadece %40,2'si firmalarının üretime yeniden başladığını; koronavirüs nedeniyle %25,1'i işlerini kaybettiklerini,%17'si ücretlerinin ödenmediğini ve yaklaşık %20'si de ödemelerinin ertelendiğini ifade etmişlerdir (Tang, 16 Mart 2020). Nitekim Çin'de yaklaşık 5 milyon kişinin ocak ve şubat aylarında yeni koronavirüsün patlak vermesiyle işlerini kaybetmiştir. Ulusal İstatistik Bürosu, Çin'in resmi kentsel işsizlik oranının aralık ayında %5,2 seviyelerindeyken ocak ayındaki %5,3 seviyesine ve şubat ayında da %6,2 seviyesine yükseldiğini belirtmiştir (Cheng, 16 Mart 2020).

6 Mart 2020 tarihli hükümet politikası yönergesinde, yerel yönetimlere özellikle sosyal yardım programlarını Covid-19'dan etkilenen ve yoksulluğa düşecek aileleri kapsayacak şekilde genişletilmesi ile ilgili olarak talimat verilmiştir. En yaygın olarak kullanılan önlemler arasında *Dibao*²*nakit transferi* kapsamındaki *sosyal yardımlar* yer almaktadır. Bu bağlamda;

- Hubei eyaletinde, kentsel Dibao alıcıları için 500 Yuan ve kırsal Dibao alıcıları için 300 Yuan geçici geçim ödeneği sübvansiyonları transfer edilmiştir.
- Enfekte olmaları durumunda Chongqing'deki bazı alıcılara Dibao miktarının iki katı olarak aylık geçici yardım transferi yapılmıştır.
- Shenzhen'de, geçici yardım kapsamında verilen nakit transfer miktarı, alıcının durumuna bağlı olarak yerel Dibao eşiğinin 2-18 katı arasında gerçekleşmiştir.
- Guangxi'de, Dibao alıcılarının fayda düzeyi kırsal alanlarda aylık 210 Yuan'dan, 230 Yuan'a, kentsel yerlerde ise 370 Yuan'dan, 390 Yuan'a yükseltilmiştir.
- Wuhan'da, karantinaya alınan göçmen nüfusa 3000 Yuan geçici yardım sağlanmıştır.

Böylece 13 Mart itibarıyla 5.839 kişiye 16,1 milyon Yuan transfer gerçekleştirilmiştir (Gentilini, Almenfi and Orton, 20 Mart 2020: 8).

Virüsün dünyanın ikinci en büyük ekonomisine *tüketim malı perakende satışları* açısından yansımalarına bakıldığında tüketim malı perakende satışları ocak ve şubat aylarında yıllık %20,5 azalırken aynı dönemde sanayi üretimi %13,5 azalmış, sabit kıymet yatırımı da %24,5

²Dibao veya Asgari Geçim Garanti Programı, yerel yönetimler tarafından, yoksullara nakit transferi sağlamak için ulusal olarak test edilmiş bir programdır. Geniş bilgi için bkz: J. Qian, "Anti-Poverty in China: Minimum Livelihood Guarantee Scheme", *East Asian Policy*, 5(4), 2013, ss.53-64.

azalmıştır. Söz konusu ekonomik gerilemelerin sonucunda da The Economist İstihbarat Birimi'nden Dan Wang, Çin'in şehirlerde yer alan 9 milyon işgücünün virüs nedeniyle bu yıl işlerini kaybedebileceklerini ifade etmiştir. Virüsün denizaşırı ülkelere yayılması nedeniyle ekonomi üzerindeki ek baskı Çin'in GSYH büyüme hedefine ulaşmasını daha da zorlaştıracaktır. Bu nedenle Makro ve Strateji Araştırması Başkanı Bruce Pang'a göre, istihdamın sürdürülebilmesi için istikrarlı büyüme beklentileri, işletme sermaye harcamaları ve tüketici harcamaları kilit bir öneme sahiptir. Bu durum, yetkilileri belirli bir GSYH düzeyine ulaşmak için zorlayacaktır (Cheng, 16 Mart 2020).

2.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde de işlerin yarısından fazlası koronavirüs nedeniyle risk altındadır. İşletme liderlerinin daha iyi ve daha hızlı kararlar almasına yardımcı olmak için finansal bilgi ve analitik araçlar sağlayan Moody's Analytics'in (Moody's Analytics, 2020) yapmış olduğu analize göre ABD ekonomisinde yaklaşık 80 milyon iş *yüksek veya orta derecede risk* altındadır. Bu rakam, ekonomideki 153 milyon işin yarısından fazlasını oluşturmaktadır.

Elbette bu durum, tüm bu işlerin kaybedileceği anlamına gelmiyor. Ancak Moody's Analytics'in baş ekonomisti Mark Zandi'ye göre, yaklaşık 10 milyon kadar işçinin ücret kesintisiyle, işten çıkarmalarla, daha kısa süreli çalıştırmalarla karşılaşmalarının olası olduğunu belirtmiştir. Moody's Analytics, bu 80 milyon işten, başta ulaşım-seyahat, eğlence-konukseverlik, geçici yardım hizmetleri, petrol sondajı ve çıkarma olmak üzere 27 milyon işin, virüs nedeniyle *yüksek risk* altında olduğunu belirtiyor. Perakende, imalat, inşaat ve eğitim gibi alanlarda yer alan diğer 52 milyon iş ise *orta risk* ile karşı karşıyadır. Bu işçilerin yaklaşık 5 milyonu işsiz kalabilir veya eksik istihdam edilebilir (Isidore, 17 Mart 2020).

Nitekim koronavirüs krizinin, ABD'nin daha önce hiç görmediği bir ölçekte işten çıkarmayla sonuçlandırması beklenmektedir. Ekonomistler, nisan ayının zararın ortaya çıkmaya başladığı ilk raporlama ayı olmasını bekliyor. İş kayıpları ile ilgili tahminler iş kayıplarının binlerce, hatta yüz binlerce değil, milyonlarca olacağı yönündedir. Bu bağlamda nisan ayına ilişkin tahminler 500.000 ila 5 milyon arasında değişmektedir (Cox, 20 Mart 2020).

15-21 Mart 2020 tarihleri arası işsizlik sigortası başvuruları yaklaşık 3,3 milyona yükselmiş ve bu rakam Wall Street analistlerinin beklentilerinin iki katını işaret etmiştir (Elliott 26 Mart 2020). 23-27 Mart 2020 tarihleri arasında ise ABD'de 6,65 milyondan fazla insan işsizlik

ödeneği için başvuruda bulunmuştur (Rushe and Aratani, 2 Nisan 2020). Son beş yılda işsizlik başvuruları ortalamasının yaklaşık 250.000 olduğu düşünüldüğünde rakamın büyüklüğü bir kez daha anlaşılmaktadır (Marketplace, 26 Mart 2020). Nitekim milyonlarca Amerikalı işçinin koronavirüsün yayılmasını yavaşlatmak için rölantide çalışmasıyla ABD II. Dünya Savaşı'ndan bu yana diğer bir ifadeyle yarım yüzyıldaki en düşük işsizlik oranından en yüksek işsizlik oranına doğru gitmesine neden olmuştur (Horsley, 31 Mart 2020).

Esasen ABD işsizlik sigortası sistemi, durgunluk döneminde insanları iş aramaya teşvik etmek için tasarlanmıştır; bir salgın sırasında onları evde tutmak için değil. Buna rağmen San Francisco Federal Reserve'in çalışma ekonomisti ve başkanı Mary Daly'e göre ABD işsizlik sigorta sisteminin çalışan aileler için değerli bir destek sağlamaya devam etmektedir (Greeley, 26 Mart 2020).

Covid-19 krizi ülke genelindeki işletmelerin kapanmasına neden olurken (Marketplace, 26 Mart 2020), ABD Senatosu, koronavirüs pandemisinden etkilenen on milyonlarca Amerikalı hane halkına yardım sunmak için 2 trilyon dolarlık bir ekonomik yardım paketi üzerinde anlaşmıştır. Bileşenleri, bireylere yapılan teşvik ödemelerini, genişletilmiş işsizlik kapsamını, öğrenci kredisi değişikliklerini, farklı emeklilik hesabı kurallarını ve daha fazlasını içermektedir (Bernard and Lieber, 28 Mart 2020). Yardım paketi içinde yer alan birkaç başlığı şu şekilde özetlemek mümkündür:

- ABD'de ikamet eden ve brüt geliri 75.000 dolar veya daha az olan tekil yetişkinlerin tamamı 1.200 dolar alacak.
- 16 yaş ve altındaki her hak sahibi çocuk için ek 500 dolar ödeme yapılacaktır.
- 150.000 dolar veya daha az kazanan hiç çocuğu olmayan evli çiftlere toplam 2.400 dolar verilecektir (Bernard and Lieber, 28 Mart 2020).
- Havayolu endüstrisi gibi zorlu sektörlere kredi veren şirketlere yardımcı olmak için 500 milyar dolarlık bir fon ayrılmıştır.
- Küçük işletmeler için 350 milyar dolar kredi verilecektir.
- Hastaneler ve ilgili sağlık sistemleri için 100 milyar dolar ayrılmıştır (BBC, 26 Mart 2020).

2.3. İtalya

İtalya, Avrupa'nın en kötü koronavirüs salgınıyla darp edilen bir ekonomiyi desteklemek için 25 milyar avroluk (28 milyar dolar) bir ekonomik paket açıklamıştır. Paket, bulaşıcılığın yayılmasını engellemek için yürürlüğe konulan katı tedbirlerle neredeyse durma noktasına

gelen ekonomiye olan darbeyi yumuşatmayı amaçlamaktadır. Derhal yürürlüğe giren paket, baskı altındaki sağlık hizmetlerine 3,5 milyar avro, ailelere ve işçilere 10 milyar avro destek sağlamıştır (Masiello and Images,16 Mart 2020).

Pakette özel sektör çalışanlarına, ebeveynlik izni almayan ve 12 yaşından küçük çocukları olan işçiler için 600 avroya kadar çocuk bakım kuponu sunmaktadır. Böylece ebeveynler, kupon aracılığıyla bebek bakıcılarına ödeme yapabilecekler. Kupon, sağlık sektöründeki işçiler için 1.000avroya kadar çıkmaktadır (Gentilini, Almenfi and Orton, 20 Mart 2020: 13). İtalya Başbakanı Giuseppe Conte, hükümetin “İtalya’yı iyileştir” olarak adlandırdığı paketin krizle başa çıkmak için yeterli olmadığını ve yeni tedbirlerin üzerinde çalışıldığını ifade etmiştir. Konuyla ilgili olarak ayrıca Ekonomi Bakanı Roberto Gualtieri, yeni önlemlerin ilerleyen zamanlarda onaylanacağını belirtmiştir (Masiello and Images,16 Mart 2020).

2.4. Avustralya

Avustralya 13 Mart 2020 tarihinde GSYH’nın %0,9’unu temsil eden 17,6 milyar dolarlık bir ekonomik paket açıklamıştır. Hükümet, söz konusu paketle halkın güvenini koruyarak, yatırımları destekleyerek ve insanları işte tutularak ekonominin korunmasını amaçlamıştır. Bu bağlamda ekonomiyi güçlendirmek için ek *hane halkı geliri ve iş desteği* sağlanmıştır. Hükümet, virüsün ekonomik sonuçlarını ele almak ve bütçe dengesi üzerinde kalıcı veya yapısal etkisini önlemek için ulusal çıkarlar konusunda kararlı bir şekilde hareket etmektedir (Australian Government The Treasury, 13 Mart 2020).

Avustralya’da sosyal yardım kapsamında *yaşlılar ve düşük gelirliler için tek seferlik 750 dolar nakit transferi* sağlanmıştır (Gentilini, Almenfi and Orton, 20 Mart 2020: 6).Hükümet, diğer gelir desteği alıcılarına ve uygun imtiyaz kartı sahiplerine bir kerelik 750 dolar ödeme sağlayacaktır. Yararlanacak olanların yaklaşık yarısını emekliler oluşturmaktadır. Her uygun alıcı için bir ödeme yapılacaktır. Örneğin, bir kişi bir kereye mahsus ödeme için birden fazla şekilde hak kazanırsa, yalnızca bir ödeme alacaktır. Ödeme vergiden muaf olacaktır (Australian Government The Treasury, 13 Mart 2020: 5).

Avustralya Hükümeti, iş yatırımları için de destek sağlamaktadır. Bu bağlamda Hükümet, anlık varlık tahsilat eşliğini³30.000 dolardan 150.000 dolara yükseltmiş ve 30 Haziran 2020

³Anlık varlık yazımı, yıllık cirosu 10 milyon dolardan az olan küçük işletmelerin, taşıtlar, aletler ve ofis ekipmanları gibi yeni veya ikinci el tesis ve ekipman varlık alımları için anında sınırlı bir miktara kadar kesinti

tarihine kadar 50 milyon dolardan 500 milyon dolara kadar yıllık ciroya sahip işletmeleri içine alacak şekilde genişletmiştir. Hükümet ayrıca ticari yatırımları ve ekonomik büyümeyi desteklemek için 30 Haziran 2021 tarihine kadar sınırlı bir yatırım teşviki de sunmaktadır. Avustralya'da KOBİ'lere 25.000 dolara kadar nakit akışı yardımı yapılacaktır. Ayrıca işverenler, 1 Ocak 2020-30 Eylül 2020 tarihleri arasında 9 aya kadar çırak veya stajyerlerin ücretinin %50'si kadar bir ücret sübvansiyonu için başvurabileceklerdir (Altitude, 13 Mart 2020).

2.5. Danimarka

Danimarka İşgücü Piyasası ve İşe Alım Ajansı (Danish Agency for Labour Market and Recruitment)'nın en son rakamlarına göre, 2019 yılında 13.156 olan işsiz sayısı bu yıl aynı dönemde 42.847 işsiz olarak kaydedilmiştir (The Local, 26 Mart 2020). Danimarka Hükümeti, Covid-19 ile mücadele eden ve önlemler alan özel şirketlere, personel çıkarmamaları halinde çalışan maaşlarının %75'ine kadar olan kısmını karşılayacağını belirtmiştir. 9 Haziran 2020 tarihine kadar sürecek üç aylık yardım döneminde, devlet, çalışanların maaşlarının %75'ini ayda en fazla 23.000 Danimarka kronunda (3.418 dolar) ödemeyi teklif ederken, kalan %25'ini de şirketler ödeyecektir. Uygulama, şirketlerin ve çalışanların Covid-19'un yayılmasını engellemek için alınan zorlu önlemlerin etkisini hafifletilmesine yardımcı olmak için hükümet tarafından sağlanan çeşitli ekonomik yardım paketlerinden biridir (Euractiv, 15 Mart 2020).

2.6. Türkiye

İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19'un küresel olarak çok hızlı yayılması neticesinde ülkemizde de bazı önlemler alınmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) ile yeni Covid-19 tedbirleri kapsamında Covid-19 tanısı konulan her hasta için hastaneye günlük 660 lira ödeyecektir (AÇSHB, 04 Nisan 2020).

18 Mart 2020 tarihinde yapılan Covid-19 Mücadele Eşgüdüm Toplantısı sonrasında açıklanan *Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi* kapsamında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın belirlediği kriterlere göre ihtiyaç sahibi ailelere yapılacak nakdi yardımlar için ilave 2 milyar TL (300 milyon dolar) bir kaynak ayrılmıştır.3294 sayılı "Sosyal Yardımlaşma

talep etmelerini sağlar. Geniş bilgi için bkz: Small Business Development Corporation. (2020), "The Instant Asset Write-off Explained", <https://www.smallbusiness.wa.gov.au/blog/instant-asset-write-explained>, (Erişim Tarihi: 27.03.2020).

ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile 2022 sayılı Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun'a göre kriterleri karşılayan ve halihazırda düzenli sosyal yardım almakta olan T.C. vatandaşı ihtiyaç sahibi 2 milyon haneye 1.000 TL nakdi destek verilecektir (AÇSHB, 21 Mart 2020). Bu bağlamda, Covid-19'un etkilerini azaltmak için hayata geçirilen Ekonomik İstikrar Kalkınma Paketi içerisinde ayrıca;

- En düşük emekli maaşı 1.500 TL'ye yükselecek ve emeklilerin bayram ikramiyesini Nisan ayı başında ödenecektir.
- Seçilen sektörler için muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primlerinin nisan, mayıs ve haziran ödemeleri altı ay ertelenmiştir.
- Covid-19 salgını ile ilgili alınan önlemlerden etkilendiği için nakit akışı bozulan işyerlerinin bankalara olan kredi anapara ve faiz ödemeleri asgari 3 ay ertelenecek; gerekirse bu işyerlerine ilave finansman desteği sağlanacaktır.
- Kredi Garanti Fonu'na sağlanan destek 25 milyar liradan 50 milyar liraya artırılabilecektir. Bu kredilerde öncelik gelişmelerden olumsuz bir şekilde etkilenecek likidite ihtiyacı oluşan ve teminat açığı olan firmalarla, KOBİ'lere verilecektir (ATSO, 20 Mart 2020).

Türkiye'de ayrıca çalışma hayatını desteklemek için bazı önlemler almıştır:

- Çalışma hayatında esnek ve uzaktan çalışma modelleri daha etkin hale getirilecektir. (ATSO, 20 Mart 2020).
- Asgari ücret desteği devam edecektir. Asgari ücret desteği, çalışan başına çalışanlara verilen sübvansiyondur. Bu destek ilk olarak 2016 yılında uygulanmış ve daha sonra takip eden yıllarda da devam etmiştir. 2020'de de devam edecektir (Gentilini, Almenfi ve Orton, 20 Mart 2020: 23-24).
- Kısa süreli çalışma ödeneğinden yararlanma süreci kolaylaştırılmış ve hızlandırılmıştır. Kısa süreli çalışma ödeneği genel, sektörel veya bölgesel kriz veya başka bir zorlayıcı durumun ortaya çıkması sonucu olarak iş yavaşladığında veya askıya alındığında işçilere gelir desteği sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu ödenek, son 12 ayda asgari ücret alanlara 1,752 TL / ay (yaklaşık 271 dolar) olarak ödenir. Ödenek en fazla 3 ay için verilebilir ve Başkanlık kararnamesi ile 6 aya kadar uzatılabilir (Gentilini, Almenfi ve Orton, 20 Mart 2020: 23-24).

- Telafi edici çalışma süresi 2 aydan 4 aya çıkarılacaktır. Telafi edici çalışma, çalışanların zorlayıcı nedenlerden dolayı çalışma saatlerindeki azalmayı veya durmayı telafi eder. İşveren, bu kayıpları telafi etmek için çalışma saatlerindeki azalmanın gerçekleşmesinden sonra en fazla 2 ay boyunca günlük maksimum 3 saat daha fazla çalışma saati talep edebilir. Bu süre, istihdamın sürdürülebilirliğini arttırmak için Covid-19 tedbirleri altında 4 aya çıkarılmıştır (Gentilini, Almenfi ve Orton, 20 Mart 2020: 23-24).

Neticede birçok ülke, toplumlarını ve ekonomilerini korumak, işçilere ve işletmelere nakit akışını sürdürmeleri için şimdiye dek eşi benzeri görülmemiş teşvik paketleri getirmiştir. Bu önlemlerin etkinliğini en üst düzeye çıkarmak için hükümetlerin, işçi-işveren ve örgütleri birlikte çalışması, insanları güvende tutan ve işleri koruyan pratik çözümler bulması şarttır. Bu önlemler arasında gelir desteği, ücret sübvansiyonları ve daha resmi işlerde çalışanlara geçici işten çıkarma hibeleri, serbest meslek sahipleri için vergi kredileri ve işletmeler için finansal destek bulunmalıdır. Ancak güçlü iç tedbirlerin yanı sıra, kararlı çok taraflı eylemler, küresel bir probleme karşı küresel bir tepkinin temel taşı oluşturmaktadır (ILO, 27 Mart 2020).

3. COVID-19 İLE MÜCADELEDE İŞÇİ VE İŞVERENİN ROLLERİ

ILO Genel Müdürü Guy Ryder, kriz zamanlarında, hasarı azaltmaya ve halkın güvenini geri kazanmaya yardımcı olabilecek iki temel araçtan bahsetmektedir. Bunlardan birincisi, işçi, işveren ve temsilcilerinin etkileşimde bulunmalarını sağlayacak bir *sosyal diyalogun* varlığıdır. Sosyal diyalog bu krizi aşmak ve halkın güvenini, desteğini kazanmak için hayati önem taşımaktadır (ILO, 18 Mart 2020b). Nitekim hükümetler ve işçi-işveren örgütleri arasındaki üçlü sosyal diyalog, toplum düzeyinden küresel düzeye sürdürülebilir çözümler geliştirmek ve uygulamak için çok önemli bir araçtır (ILO, 18 Mart 2020a: 3). Sosyal diyalog aracılığı ile sosyal politikalar geliştirebilir; söz konusu sosyal politikalar etkili uygulamalara katkıda bulunabilir ve sonuçların kalitesini artırabilir (ILO, 2013: 12). İkinci de sürdürülebilir ve adil bir iyileşmeye odaklanan *uluslararası çalışma standartlarının* uygulanmasıdır (ILO, 18 Mart 2020b).

Pek çok sektörde olduğu gibi işgücü piyasası da küresel virüs salgınından derinden etkilenmektedir. Kamu sağlığına yönelik tehdidine ek olarak Covid-19 aynı zamanda ekonomik ve sosyal bozulmalara neden olarak uzun vadeli geçim kaynaklarını ve milyonların refahını da tehdit etmektedir (ILO, 2020). ILO, Covid-19 salgını nedeniyle dünya çapında yaklaşık 25 milyon işin kaybedilebileceğini tahmin etmektedir. ILO, Covid-19'un küresel

çalışma hayatı üzerindeki etkisinin geniş kapsamlı olacağını, milyonlarca insanın işsiz kalacağını, birçoğunun eksik istihdam edileceğini ve çalışan yoksulluğunun artacağını öngörmektedir. ILO, bu nedenle çalışma hayatı ile ilgili belirleyici, koordineli ve acil müdahaleler içeren önlemlerin alınmasının gerekliliğini vurgulamaktadır (ILO,18 Mart 2020b). ILO'ya göre işçiler-işverenler ve hükümetler salgınla mücadelede, bireylerin güvenliğini, iş ve işlerin sürdürülebilirliğini sağlamada önemli rol oynarlar(ILO, 2020). Bu bağlamda Covid-19 ile mücadelede işçi ve işverenlerin rollerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

3.1. İşçilerin (İşçi Örgütlerinin) Rollerini

- Etkili ve hızlı küresel eylem için her düzeyde sosyal diyalog şarttır. Bu nedenle işçi örgütleri Covid-19 krizine karşı alınacak kararlara katılmada ve konuyla ilgili politika üretmede önemli rol oynayabilir. İşçi örgütleri işçilere güvenilir bilgiler vererek işçilerin hastalıktan korunmasına katkıda bulunabilir; işçilerin, hastalığa yakalanan kişilere karşı ayrımcılık yapmamalarını, onları damgalamamalarını teşvik edebilir.
- Covid-19 esas olarak solunum damlacıkları yoluyla yayıldığından, işyerinde hijyen uygulamaları çok önemlidir. Bu nedenle işçiler düzenli olarak el-yüz ve yüzey dezenfektanına dikkat etmelidirler.
- İşçiler yüzlerine dokunmaktan kaçınmalı, öksürürken veya hapşırırken ağızını kapatmalı, gerekli durumlarda tıbbi yardım istemelidir.
- Sorumlu davranışı teşvik etmeli, müdahale önlemleri ile iş birliği yapmalı ve sakin olmalıdır (ILO, 2020).

3.2. İşverenin Rollerini

- Çalışma düzenlemeleri de dahil olmak üzere ulusal ve yerel yetkililer tarafından alınan kuralları ve sağlanan tavsiyeleri dikkatlice izlemeli ve kritik bilgileri işçilere iletmelidir.
- İş dayanıklılığını artırmak, işçileri ve ailelerini desteklemek için ulusal ve yerel yetkililer tarafından sunulan kurallara uygun bir iş sürekliliği planını gözden geçirmeli veya hazırlamalıdır.
- İşletmenin kesintiye uğramasının olası risklerini değerlendirmelidir.
- İşçilerin ve işyerine bağlı diğer kişilerin Covid-19'a maruz kalmaktan kaynaklanan risklerini tespit etmeli ve azaltmalıdır.

- İşyerinde hijyeni teşvik etmeli ve işyerinde sosyal mesafe ilkelerini uygulamalıdır.
- Covid-19'a yüksek maruziyeti olan sektörlerde çalışanların tazminatını ödeyebilmek için ticari sorumluluğu değerlendirmelidir.
- İşverenler kaygılarını devlete iletebilmeli, iş esnekliği ve sürdürülebilirliği için elverişli politikaları şekillendirebilmeli ve çalışma hayatıyla ilgili organizasyonlardan tavsiye ve destek almalıdır (ILO, 2020).

Çalışanları ve ailelerini enfeksiyon riskinden korumak elbette en öncelikli konu olmalıdır. Ancak enfeksiyon veya azalan ekonomik faaliyet nedeniyle gelir kaybıyla karşı karşıya kalan düşük gelirli ve dezavantajlı işçi gruplarını korumak için talep yönlü önlemlerin alınması ekonomiyi canlandırmak için kritik öneme sahiptir (ILO, 18 Mart 2020a: 2). Kriz karşısında otomatik ekonomik ve sosyal dengeleyiciler olarak işlev görebilen daha derin kurumsal politika reformlarının yapılması gerekmektedir. Böylece güçlü ve evrensel sosyal koruma sistemleri yoluyla talep odaklı toparlanma güçlendirilerek, dayanıklılık oluşturulur. Bu aynı zamanda kurumlara ve hükümetlere olan güveni yeniden inşa etmeye yardımcı olur (ILO, 18 Mart 2020a: 3).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Covid-19 salgını çalışma hayatında derin kırılmalıkları ortaya çıkarmıştır. Salgın birçok işyerinde çalışma saatlerinin azaltılması, uzaktan çalışma modeline geçilmesi gibi uygulamalarla istihdam şeklini değiştirirken bazı işyerlerinde de faaliyetlerin tamamen ya da geçici olarak durmasına neden olmuştur. Bu durum, işyerinde işçilik maliyetlerini artırmıştır. Bu bağlamda, özellikle faaliyetleri durma noktasına gelen işletmelerin salgının devam etmesi halinde iflas etmeleri ve küresel çapta sayıları milyonları bulan işçilerin de işten çıkarılmaları başta ILO olmak üzere çalışma hayatının öncü kurum ve kuruluşlarının öngörülerinde yer almaktadır.

Salgının ürkütücü boyutlara ulaşması, karantina önlemlerinin artmasını beraberinde getirmiştir. Bu süreçte özellikle krize karşı direnci zayıf olan işyerleri, Covid-19'un yayılmasını önlemek için kapılarını süresiz olarak kapatmayı tercih etmektedir. Bazı işyerleri ise çalışma saatlerini azaltmak için adımlar atmış olsa da onaylanmış Covid-19 vakaları artmaya devam ettikçe onlarda fiziksel faaliyetlerini tamamen durdurmayı tercih etmektedirler. Bu durum özellikle de iş güvencesinden yoksun çalışanların önemli bir kısmını ya iş yerlerine gidemeyecek ya da işlerini yapamayacak duruma getirmiştir. İçinde bulunduğumuz belirsizlik ve endişe ortamı devam ettiği sürece işletmelerin faaliyetlerini

sürdüremeleri, mevcut istihdam oranını korumaları ya da işçi alımını gerçekleştirmeleri mümkün gözükmemektedir.

COVID-19 yayıldıkça, işçilerin ve işletmelerin sağlık ve ekonomik refahı üzerindeki etkisi konusunda endişeler giderek artmaktadır. Söz konusu endişeyi azaltmak, insanların güvenini kazanmak için hükümet, işçi ve işveren örgütleri arasında üçlü sosyal diyalog tesis edilmelidir. Sosyal diyalog çalışma hayatında sürdürülebilir çözümler geliştirmek ve uygulamak için güçlü araçlardan birisidir. Bu süreçte, sosyal diyalog aracılığı ile sosyal koruma önlemleri güçlendirilmeli, istihdam ve gelir korunmalıdır. İş sağlığı ve güvenliği risklerini en aza indirmek için gerekli tüm önleyici ve koruyucu önlemler alınmalıdır.

Salgından etkilenen ülkeler, krizin etkisini azaltmak için daha yüksek düzeyde koruma ve gelişmiş önlemler uygulamaya çalışmaktadır. Ülkeler, ekonomiyi istikrara kavuşturabilmek için ekonomi ve istihdam politikaları ile ekonomiyi ve işgücü talebini teşvik etmelidirler. Ancak uygulanacak önlemlerin kapsamı ve içeriği ülkelerin sosyal, kültürel, iktisadi gelişmişliği ile yakından ilgili olduğu da unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

Australian Government The Treasury. (13 Mart 2020). “Economic Response to the Coronavirus”, https://treasury.gov.au/sites/default/files/2020-03/Overview-Economic_Response_to_the_Coronavirus.pdf, Erişim Tarihi: 13.03.2020.

Altitude. (13 Mart 2020). “The Australian Government Announces Economic Response to COVID-19”, <https://www.altitudeadvisory.com.au/the-australian-government-announces-economic-response-to-covid-19/>, Erişim Tarihi: 13.03.2020.

AÇSHB. (04 Nisan 2020). “Bakan Selçuk: Koronavirüs Tedbirlerimiz Kapsamında, SUT ile Karşılığımız Yoğun Bakım Tedavi Ücretlerini İki Katına Çıkardık”, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/haberler/bakan-selcuk-koronavirus-tedbirlerimiz-kapsaminda-sut-ile-karsiladigimiz-yogun-bakim-tedavi-ucretlerini-iki-katina-cikardik/>, Erişim Tarihi:04.04.2020.

AÇSHB. (21 Mart 2020). “2 Milyar Liralık Nakdi Yardım ile İlgili Basın Açıklamamız”, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/tr-tr/basin-aciklamalari/2-milyar-liralik-nakdi-yardim-ile-ilgili-basin-aciklamamiz/>, Erişim Tarihi:04.04.2020.

- ATSO. (20 Mart 2020). “Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi”, <https://www.atso.org.tr/detay/2/2/1/7591/ekonomik-istikrar-kalkani-paketi.html>, Erişim Tarihi:04.04.2020.
- BBC. (2 Nisan 2020). “Koronavirüs Nedir: Covid-19 Hastalığının Semptomları Neler, Hangi Önlemler Alınmalı?”. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51177538>, Erişim Tarihi: 02.04.2020.
- BBC. (26 Mart 2020). “Coronavirus: US Senate Passes \$2tn Disaster Aid Bill”, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52033863>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Bernard, T. S., Lieber, R. (28 Mart 2020). “F.A.Q. on Stimulus Checks, Unemployment and the Coronavirus Bill”, <https://www.nytimes.com/article/coronavirus-stimulus-package-questions-answers.html>, Erişim Tarihi: 28.03.2020.
- Cox, J. (20 Mart 2020). “The Upcoming Job Losses will be Unlike Anything The US Has Ever Seen”, <https://www.cnbc.com/2020/03/20/the-upcoming-job-losses-will-be-unlike-anything-the-us-has-ever-seen.html>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Cheng, E. (16 Mart 2020). “Roughly 5 Million People in China Lost Their Jobs in the First 2 Months of 202”, <https://www.cnbc.com/2020/03/16/china-economy-millions-lose-their-jobs-as-unemployment-spikes.html>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Euractiv (15 Mart 2020). Danish Corona-Hit Firms get StateAid to Pay 75% of Salaries”. <https://www.euractiv.com/section/coronavirus/news/danish-corona-hit-firms-get-state-aid-to-pay-75-of-salaries/>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Elliott. (26 Mart 2020). “Unemployment Caused by Coronavirus will Leave Deep Scars in US”, <https://www.theguardian.com/business/2020/mar/26/unemployment-caused-by-coronavirus-will-leave-deep-scars-in-us>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Greeley, B. (26 Mart 2020). “Coronavirus Creates New Role for US Unemployment Insurance”, <https://www.ft.com/content/5a3b891c-6edd-11ea-89df-41bea055720b>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Gentilini, U., Almenfi M., Orton, I. (20 Mart 2020). “Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures”. <http://www.ugogentilini.net/wp-content/uploads/2020/03/global-review-of-social-protection-responses-to-COVID-19-2.pdf>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.

- Horsley, S. (31 Mart 2020). “Economy on Lockdown: Jobless Rate Could be Highest Since WWII”, <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2020/03/31/824520791/economy-on-lockdown-jobless-rate-could-be-highest-since-wwii>, Erişim Tarihi: 31.03.2020.
- ILO. (27 Mart 2020). “COVID-19 has Exposed the Fragility of our Economies”, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_739961/lang--en/index.htm, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- ILO. (18 Mart 2020a). “COVID-19 and World of Work: Impacts and Responses”, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- ILO. (18 Mart 2020b). “COVID-19 Pandemic”, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_738742/lang--en/index.htm, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- ILO. (2020). “COVID-19 and the World of Work”, <https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/lang--en/index.htm>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- ILO. (2013). *National Tripartite Social Dialogue*, Geneva: ILO.
- Isidore, C. (17 Mart 2020). “More Than Half of American Jobs are at Risk Because of Coronavirus”, <https://edition.cnn.com/2020/03/16/economy/job-losses-coronavirus/index.html>, Erişim Tarihi: 26.03.2020.
- Marketplace. (26 Mart 2020). “A Record 3.3 Million Americans have Filed Unemployment Claims. What does that Look Like?”, <https://www.marketplace.org/2020/03/26/a-record-3-3-million-americans-have-filed-for-unemployment-claims/>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Masiello, A., Images, G. (16 Mart 2020). “Italy Supports Coronavirus-Hit Economy, PM Hails ‘Italian Model’”, <https://www.cnn.com/2020/03/16/italy-supports-coronavirus-hit-economy-pm-hails-italian-model.html>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Mazumdar, T. (30 Ocak 2020). “Coronavirus Vaccine: Scientists Race to Develop Prevention”, <https://www.bbc.com/news/health-51299735>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.

- Moody's Analytics. (2020). "About Us", <https://www.moodyanalytics.com/about-us>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Olayinka, C., Salau, S. (27 Mart 2020). "Workers may lose \$3.4 trillion income to COVID-19, says ILO", <https://guardian.ng/business-services/workers-may-lose-3-4-trillion-income-to-covid-19-says-ilo/>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Qian, J. (2013). "Anti-Poverty in China: Minimum Livelihood Guarantee Scheme", *East Asian Policy*, 5(4), ss. 53-64.
- Rushe, D., Aratani, L. (2 Nisan 2020). "Coronavirus Batters US Economy as 6.65m File for Unemployment Last Week", <https://www.theguardian.com/business/2020/apr/02/us-unemployment-coronavirus-economy>, Erişim Tarihi: 02.04.2020.
- Segal, S., Gerstel, D. (10 Mart 2020). "The Global Economic Impacts of COVID-19. Center for Strategic International Studies", <https://www.csis.org/analysis/global-economic-impacts-covid-19>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Small Business Development Corporation. (2020). "The Instant Asset Write-off Explained", <https://www.smallbusiness.wa.gov.au/blog/instant-asset-write-explained>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- Tang, F. (16 Mart 2020). "Coronavirus: China Unemployment Rate Rose More Than During US Trade War", <https://www.Scmp.Com/Economy/China-Economy/Article/3075411/Coronavirus-China-Unemployment-Rate-Rose-More-During-US-Trade>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- The Local. (26 Mart 2020). "You've Lost Your Work in Denmark due to Coronavirus. Now What?". <https://www.thelocal.dk/20200326/youve-lost-your-work-in-denmark-due-to-coronavirus-now-what>, (Erişim Tarihi: 27.03.2020).
- UNCTAD. (09 Mart 2020). "The Economic Impact of COVID-19: Can Policy Makers Avert a Multi-Trillion Dollar Crisis?", <https://unctad.org/en/pages/PressRelease.aspx?OriginalVersionID=548>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.
- World Economic Forum. (21 Mart 2020). "The Economic Effects of COVID-19 Around the World". <https://www.weforum.org/agenda/2020/02/coronavirus-economic-effects-global-economy-trade-travel>, Erişim Tarihi: 27.03.2020.

WHO. (4 Nisan 2020). “Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak Situation”,
<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>, Erişim Tarihi:
04.04.2020.